

Indikatori trgovine ljudima¹

Ovaj instrument daje pregled nekih indikatora trgovine ljudima, kako u vezi sa generalnom situacijom o trgovini ljudima, tako i o specifičnim indikatorima koji se tiču posebnih vrsta eksploatacije.

Što se tiče sledeće liste, neki indikatori će biti prisutni u jednim situacijama trgovine ljudima, a u drugim ne. Prisustvo ili odsustvo indikatora ne znači da trgovina ljudima postoji ili ne postoji. Pre možemo reći da prisustvo indikatora treba da vodi daljoj istrazi.

Žrtve trgovine ljudima mogu biti u različitim situacijama. Vi možete igrati ulogu u identifi kovanju žrtava trgovine ljudima.

Opšti indikatori

Osobe koje su bile žrtve trgovine ljudima:

- veruju da moraju da rade mimo svoje volje.
- ne mogu da napuste radno okruženje.
- pokazuju znake da je njihovo kretanje ograničeno.
- osećaju da ne mogu da odu.
- pokazuju strah ili anksioznost.
- izložene su nasilju ili pretnjama protiv njih samih ili protiv njihove porodice i bližnjih.
- imaju povrede koje su moguća posledica fizičkog nasilja.
- imaju povrede ili oštećenja koja su karakteristična za određene poslove ili postupke.
- imaju povrede koje mogu biti posledica primene mera kontrolisanja.
- izražavaju nepoverenje prema državnim organima.
- strahuju od otkrivanja njihovog imigracionog statusa.
- nemaju svoj pasoš ili drugu putnu ili identifikacionu ispravu, jer su ova dokumenta u posedu drugog lica.
- imaju lažne identifikacione ili putne isprave.
- nalaze se u ili se povezuju sa lokacijama koje se verovatno koriste za eksploataciju ljudi.
- ne poznaju lokalni jezik.
- ne znaju svoju kućnu ili adresu na poslu.
- dozvoljavaju drugima da govore u njihovo ime kada im se neko direktno obraća.
- ponašaju se kao da su dobile instrukcije od nekoga.
- primorane su da rade pod određenim uslovima.
- kašnjavaju se da bi bile disciplinovane.
- nisu u mogućnosti da pregovaraju o uslovima posla.
- dobijaju malu ili uopšte ne dobijaju novčanu nadoknadu.
- nemaju pristup svojoj zaradi.
- rade prekovremeno tokom dužeg perioda.
- nemaju slobodne dane.
- žive u lošim ili u uslovima koji su ispod standarda.
- nemaju pravo na medicinsku negu.
- imaju ograničenu ili nikakvu socijalnu interakciju.
- imaju ograničen kontakt sa porodicom ili sa osobama koje se nalaze van njihovog neposrednog okruženja.
- nemaju mogućnost slobodne komunikacije sa ostalima.
- u uverenju su da su obavezani dugom.
- nalaze se u zavisnoj situaciji.
- dolaze sa mesta koje je poznato kao mesto porekla žrtava trgovine ljudima.
- imaju plaćene troškove puta do zemlje destinacije od strane organizatora, kojima moraju vratiti dug kroz rad ili pružanjem usluga u toj zemlji.
- njihove radnje su izazvane lažnim obećanjima.

¹ *Toolkit to Combat Trafficking in Persons*, UN Office on Drugs and Crime, Global Programme against Trafficking in Human Beings, 2008; Izvor: www.unodc.org

Deca

Deca koja su bila žrtve trgovine ljudima:

- nemaju kontakt sa roditeljima ili starateljima.
- izgledaju zaplašeno i ponašaju se na način koji nije uobičajen za decu njihovog uzrasta.
- nemaju prijatelje njihovog uzrasta van posla.
- ne idu u školu.
- nemaju vremena za igru.
- žive odvojeno od druge dece i u uslovima koja su ispod standarda.
- jedu odvojeno od ostalih članova „porodice“.
- daju im se samo ostaci hrane za jelo.
- angažovani su u poslu koji nije pogodan za decu.
- putuju bez pratnje odraslih.
- putuju u grupi sa osobama sa kojima nisu u srodstvu.

Sledeće stavke takođe mogu biti pokazatelj da su deca bila žrtve trgovine ljudima:

- prisustvo odeće dečjih veličina koja je uobičajena za fi zički ili seksualni rad.
- prisustvo igrački, kreveta i dečje odeće na neprikladnim mestima, kao što su javne kuće ili fabrike.
- tvrdnje odrasle osobe da je „pronašla“ dete bez pratioca.
- pronalazak deteta bez pratioca koje sa sobom ima brojeve telefona taksi službi.
- otkrivanje slučajeva lažnog usvojenja.

Seksualna eksploatacija

Osobe koje su bile žrtve trgovine ljudima u cilju seksualne eksploatacije mogu da:

- budu ispod 30 godina starosti, iako godine mogu da variraju u zavisnosti od lokacije i tržišta.
- se premeštaju iz jedne javne kuće u drugu ili da rade na različitim lokacijama.
- budu praćene kada god idu ili se vraćaju sa posla, iz kupovine itd.
- imaju tetovaže ili druge znake koji pokazuju da su „vlasništvo“ njihovih izrabljivača.
- rade prekovremeno i imaju malo slobodnih dana ili ih nemaju uopšte.
- spavaju tamo gde rade.
- žive ili rade u grupi, ponekad sa drugim ženama koje ne pričaju isti jezik.
- imaju vrlo malo predmeta ili odeće.
- imaju odeću koja je uobičajena za seksualni rad.
- znaju da izgovaraju samo reči koje su u vezi sa seksom na lokalnom jeziku ili na jeziku klijenata.
- nemaju svoj novac.
- nisu u mogućnosti da pokažu identifi kacioni dokument.

Sledeće stavke takođe mogu pokazati da su osobe bile žrtve trgovine ljudima u cilju seksualne eksploatacije:

- postoje dokazi da su osobe za koje se sumnja da su žrtve imale nezaštićen i/ili nasilan seks.
- postoje dokazi da osobe za koje se sumnja da su žrtve ne mogu da odbiju nezaštićen i/ili nasilan seks.
- postoje dokazi da je osoba kupljena i prodana.
- postoje dokazi da su grupe žena pod kontrolom drugih osoba.
- postavljene su reklame za javne kuće ili slična mesta koja nude usluge žena određene etničke grupe ili nacionalnosti.
- prijavljeno je da seksualne radnice pružaju usluge klijentima iz pojedinih etničkih ili nacionalnih grupa.
- klijenti su prijavili da se seksualne radnice ne smeju ili ne sarađuju.

Radna eksploatacija

Osobe koje su žrtve trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije obično rade u sektorima kao što su: poljoprivreda, građevinarstvo, industrija zabave, uslužne delatnosti i proizvodnja (*sweatshops*).

Osobe koje su bile žrtve trgovine ljudima u cilju radne eksploatacije:

- žive u grupama na istom mestu gde i rade i napuštaju ove prostorije retko, ili ih uopšte ne napuštaju.
- žive na ponižavajućim, neprikladnim mestima, kao što su poljoprivredne ili industrijske zgrade.
- nisu adekvatno obučeni za svoj rad: na primer, nemaju zaštitnu opremu ili toplu odeću.
- daju im se samo ostaci hrane za jelo.
- nemaju pristup svojoj zaradi.
- nemaju ugovor o radu.
- rade prekovremeno.
- zavise od svog poslodavca po pitanju rada, prevoza i smeštaja.
- ne mogu da biraju smeštaj.
- nikada ne napuštaju radno mesto bez svog poslodavca.
- nemaju slobodu kretanja.
- nad njima se sprovode mere kontrole kako bi ih sprečili da napuste radno mesto.
- disciplinuju ih putem kazni.
- izloženi su uvredama, zloupotrebi, pretnjama ili nasilju.
- nemaju osnovne treninge i profesionalne dozvole.

Sledeće stavke takođe mogu da ukazuju na to da je osoba žrtva trgovine ljudima u cilju radne eksploatacije:

- obaveštenja su istaknuta na stranim jezicima, osim obaveštenja o zdravlju i bezbednosti, na primer.
- nema obaveštenja o zdravlju i bezbednosti.
- poslodavac ili menadžer nemaju dokumentaciju neophodnu za zapošljavanje stranaca.
- poslodavac ili menadžer nemaju dokaze o isplata zarada radnicima.
- zdravstvena i sigurnosna oprema je lošeg kvaliteta ili ne postoji.
- oprema je dizajnirana ili je modifi kovana tako da je mogu koristiti deca.
- postoje dokazi da se krši zakon o radu.
- postoje dokazi da radnici moraju da plaćaju za alat, hranu ili smeštaj ili da im se ovi troškovi oduzimaju od dnevnice.

Servitut

Osobe koje su žrtve trgovine ljudima u svrhu servituta mogu da:

- žive sa porodicom poslodavca.
- ne jedu sa ostalim članovima porodice.
- nemaju privatni prostor.
- spavaju u prostoru koji dele sa nekim ili je taj prostor neprikladan.
- prijavljeni su kao nestali od strane poslodavca iako i dalje žive u poslodavčevoj kući.
- nikada ili retko napuštaju kuću radi socijalizacije.
- nikada ne napuštaju kuću bez svog poslodavca.
- daju im se samo ostaci hrane za jelo.
- izloženi su uvredama, zloupotrebi, pretnjama i nasilju.

Prosjaćenje i prinuda na vršenje krivičnih dela

Osobe koje su žrtve trgovine ljudima u svrhu prosjačenja i prinude na vršenje krivičnih dela mogu:

- biti deca, starije osobe, ili migranti sa invaliditetom koji služe za prošnjicu na javnim mestima i u javnom prevozu.
- biti deca koja prenose i/ili prodaju zabranjene narkotike.
- imati fizička oštećenja koja su rezultat sakaćenja.
- biti deca koja su iste nacionalne ili etničke pripadnosti koja se kreću u velikim grupama sa samo nekoliko odraslih.
- biti maloletnici sa pratnjom koje je „pronašla“ odrasla osoba iste nacionalne ili etničke pripadnosti.
- se kretati u grupama dok putuju javnim prevozom: na primer, hodaju gore-dole kroz voz.
- učestvovati u aktivnostima organizovanih kriminalnih bandi.

- pripadati bandama koje su sastavljene od članova iste nacionalne ili etničke pripadnosti.
- biti deo veće grupe dece koja imaju istog odraslog staratelja.
- biti kažnjena ukoliko ne skupe ili ne ukradu dovoljno.
- živeti sa članovima svoje bande.
- putovati sa članovima svoje bande u zemlju destinacije.
- živeti, kao članovi bande, sa odraslima koji nisu njihovi roditelji.
- dnevno se seliti u velikim grupama prelazeći znatne razdaljine.

Sledeće stavke takođe mogu da ukazuju na to da je osoba žrtva trgovine ljudima u svrhu prosjačenja i prinude na vršenje krivičnih dela:

- pojavljuju se nove forme kriminalnih aktivnosti, koje su u vezi sa bandom.
- postoje dokazi da se grupa osoba za koje se sumnja da su žrtve trgovine ljudima selila, tokom vremena, kroz više zemalja.
- postoje dokazi da su osobe za koje se sumnja da su žrtve trgovine ljudima uključene u prosjačenje ili u vršenje krivičnih dela u drugoj zemlji.